

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษา

รูปแบบการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียวและวัดผลก่อนและหลัง (One-Group Pretest-Posttest Design) โดยศึกษาถึง ผลความร่วมมือในการรับประทานยาของผู้ป่วยสูงอายุโรคความดันโลหิตสูงเปรียบเทียบระหว่างการใช้ภาชนะบรรจุยาแบบดั้งเดิมและภาชนะบรรจุยาแต่ละหน่วยการใช้

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรในการศึกษา กลุ่มประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ป่วยสูงอายุโรคความดันโลหิตสูง อายุ 50 ปี ขึ้นไป ที่เข้ารับการรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอก คลินิกพิเศษโรคระบบหัวใจและหลอดเลือด ของโรงพยาบาลนครพิงค์

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ป่วยสูงอายุโรคความดันโลหิตสูงที่เข้ารับการรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอก คลินิกพิเศษโรคระบบหัวใจและหลอดเลือด ของโรงพยาบาลนครพิงค์ ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2548 ถึง 31 ตุลาคม 2548

เกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกผู้ป่วยเข้าสู่อการศึกษา มีดังนี้

1. ผู้ป่วยที่ได้รับยารับประทานเพื่อลดความดันโลหิต หรือได้รับยาลดความดันโลหิต ร่วมกับยารับประทานชนิดอื่นๆ โดยมีจำนวนรายการยาตั้งแต่ 2 ชนิด ขึ้นไป
2. ผู้ป่วยที่สามารถกลับมาติดตามผลการรักษาที่โรงพยาบาลนครพิงค์ได้

เกณฑ์ที่ใช้คัดเลือกผู้ป่วยออกจากการศึกษา มีดังนี้

1. ผู้ป่วยที่ไม่กลับมาพบแพทย์ตามนัด
2. ผู้ป่วยที่ไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจกัน

ขนาดตัวอย่าง ตั้งเป้าหมายในการเก็บตัวอย่างที่มีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์ ในระหว่างวันที่ 1-31 ตุลาคม 2548

ข้อตกลงเบื้องต้น การศึกษานี้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ความร่วมมือในการรับประทานยาของผู้ป่วยสูงอายุโรคความดันโลหิตสูงที่เข้าร่วมการศึกษานี้ หากพบมีการแพ้ยาเกิดขึ้นหลังจากผู้ป่วยนำยากลับไปใช้ที่บ้าน ให้ตรวจสอบความ

ร่วมมือในการรับประทานยา โดยวิธีการนับเม็ดยาและตรวจสอบตารางบันทึกการใช้ยาของผู้ป่วย จนถึงวันที่ผู้ป่วยมีการใช้ยาวันสุดท้ายก่อนที่ผู้ป่วยจะหยุดรับประทานยา

2. ความร่วมมือในการรับประทานยาของผู้ป่วยสูงอายุโรคความดันโลหิตสูงที่เข้าร่วมการศึกษานี้ หากพบมีการกลับมารักษาที่โรงพยาบาลก่อนถึงวันนัด ภายหลังจากผู้ป่วยนำยากลับไปใช้ที่บ้าน ให้ตรวจสอบความร่วมมือในการรับประทานยาโดยวิธีการนับเม็ดยาและตรวจสอบตารางบันทึกการใช้ยาของผู้ป่วยจนถึงวันที่ผู้ป่วยมีการใช้ยาวันสุดท้ายก่อนที่ผู้ป่วยจะมาโรงพยาบาลในครั้งปัจจุบัน

3. ในการศึกษาครั้งนี้ไม่ได้ศึกษาค่าใช้จ่ายที่เกิดจากภาวะบรรจยาแต่ละหน่วยการใช้ และต้นทุนค่าลงทุนด้านอื่นๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. ภาชนะบรรจยาแต่ละหน่วยการใช้ ซึ่งทำให้อยู่ในรูปแบบของพลาสติกบรรจยาที่สามารถปิดเปิดได้ จัดทำให้อยู่ในรูปแบบปฏิทินการใช้ยาในแต่ละวัน ตามเวลาที่ต้องรับประทานยา แผงละ 7 วัน และ บรรจุในแฟ้มพลาสติก

2. ตารางบันทึกการรับประทานยาของผู้ป่วย แยกตามวันและเวลาที่ผู้ป่วยต้องรับประทานยา

3. แบบเก็บข้อมูลพื้นฐานของผู้ป่วย (ภาคผนวก ก) ประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล เพศ เลขที่โรงพยาบาล (Hospital number (HN)) อายุ สถานภาพการสมรส ที่อยู่ติดต่อได้ หมายเลขโทรศัพท์ โรคที่เป็นร่วมด้วย ระยะเวลาที่เป็น โรคความดันโลหิตสูง ระดับความดันโลหิตของผู้ป่วย การมีผู้ช่วยในการจัดยาให้กับผู้ป่วย ความสามารถในการอ่านหนังสือ ความสามารถในการมองเห็น จำนวนยาที่ได้รับ จำนวนครั้งที่ต้องรับประทานยาใน 1 วัน และจำนวนยาที่ต้องรับประทานใน 1 วัน

4. แบบบันทึกความร่วมมือในการรับประทานยาของผู้ป่วย ประเมินโดยวิธีนับเม็ดยา (ภาคผนวก ข) ประกอบด้วย วันที่ที่ผู้ป่วยมาตรวจ วันที่ที่ผู้ป่วยมาติดตามผลการรักษา จำนวนยาทั้งหมดที่ผู้ป่วยต้องรับประทาน จำนวนยาที่เหลือในวันที่มาติดตามผลการรักษา ค่าร้อยละของความร่วมมือในการรับประทานยา และค่าความดันโลหิต ในวันที่มาติดตามผลการรักษา

5. แบบบันทึกความร่วมมือในการรับประทานยาของผู้ป่วย ประเมินจากตารางบันทึกการรับประทานยา(ภาคผนวก ค) ประกอบด้วย วันที่ที่ผู้ป่วยมาตรวจ วันที่ที่ผู้ป่วยมาติดตามผลการรักษา จำนวนครั้งทั้งหมดที่ผู้ป่วยต้องรับประทาน จำนวนครั้งที่ผู้ป่วยรับประทานยาจนถึงวันที่มาติดตามผลการรักษา ค่าร้อยละของความร่วมมือในการรับประทานยา และค่าความดันโลหิต ในวันที่มาติดตามผลการรักษา

6. แบบบันทึกสาเหตุที่ทำให้ผู้ป่วยไม่สามารถรับประทานยาได้ตามแพทย์สั่ง (ภาคผนวก ง)

ขั้นตอนในการดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษาได้แบ่งขั้นตอนการทำงานออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการศึกษา
2. ขั้นดำเนินการศึกษา
3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

1. ขั้นเตรียมการศึกษา

- 1.1 ทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
- 1.2 จัดทำโครงร่างวิทยานิพนธ์และพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 1.3 นำเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์

2. ขั้นดำเนินการศึกษา

2.1 ผู้ทำการวิจัยอธิบายรายละเอียดของการศึกษาต่อผู้ป่วยและ/หรือผู้ดูแล และเก็บข้อมูลพื้นฐานของผู้ป่วย ที่มีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์ที่มาใช้บริการที่แผนกผู้ป่วยนอก คลินิกพิเศษโรคระบบหัวใจและหลอดเลือด โรงพยาบาลนครพิงค์ ระหว่างวันที่ 1-31 ตุลาคม 2548 และให้คำแนะนำการใช้ยาที่ผู้ป่วยได้รับ ซึ่งบรรจุในภาชนะบรรจุยาแบบดั้งเดิม พร้อมกับแจกตารางบันทึกการรับประทานยาเพื่อให้ผู้ป่วยทำเครื่องหมายกากบาทลงในช่องตามเวลาที่ผู้ป่วยรับประทานยาตามที่แพทย์สั่ง และบอกให้ผู้ป่วยนำยาทุกชนิดที่บรรจุในภาชนะบรรจุยาแบบดั้งเดิมที่ได้รับครั้งนี้และตารางบันทึกการรับประทานยาที่แจกให้ มาให้เภสัชกรในวันที่ผู้ป่วยมาติดตามผลการรักษาที่โรงพยาบาลครั้งต่อไป สำหรับผู้ป่วยที่ไม่สามารถอ่านหนังสือได้ เภสัชกรจะใช้สีแทนสัญลักษณ์ของวัน เช่น ใช้สีแดงเป็นสัญลักษณ์แทนวันอาทิตย์ สีเหลืองเป็นสัญลักษณ์แทนวันจันทร์ เป็นต้น และใช้รูปภาพแทนสัญลักษณ์ของเวลาที่ผู้ป่วยต้องรับประทานยา เช่น รูปคนตื่นนอนลุกจากเตียงเป็นสัญลักษณ์ของเวลาที่ผู้ป่วยต้องรับประทานยาตอนเช้า รูปพระอาทิตย์ตกดินเป็นสัญลักษณ์ของเวลาที่ผู้ป่วยต้องรับประทานยาตอนเย็น เป็นต้น และอธิบายให้ผู้ป่วยเข้าใจถึงวิธีการทำเครื่องหมายกากบาทลงในช่องตามเวลาที่ผู้ป่วยรับประทานยาบนตาราง

2.2 ทหาระดับความร่วมมือพื้นฐานในการใช้ยาของผู้ป่วยแต่ละราย ในวันที่ผู้ป่วยกลับมาติดตามผลการรักษา โดยใช้วิธีการนับเม็ดยา และตรวจสอบตารางบันทึกการรับประทานยาของผู้ป่วย โดยใช้ลาดความดันโลหิตในการประเมินค่าความร่วมมือในการรับประทานยาของ

ผู้ป่วยที่ตรวจสอบจากตารางบันทึกการรับประทานยา จากนั้นใช้สถิติร้อยละในการคำนวณหาความร่วมมือพื้นฐานในการรับประทานยาของผู้ป่วย จากสูตรดังนี้

2.2.1 ประเมินจากการนับเม็ดยา (Murray *et al.*, 1993)

$$\begin{aligned} \text{ร้อยละของความร่วมมือ} &= \frac{(\text{จำนวนเม็ดยาที่จ่าย}) - (\text{จำนวนเม็ดยาที่เหลือ})}{(\text{จำนวนเม็ดยาที่จ่าย}) - (\text{จำนวนเม็ดยาที่จ่ายเกิน})} \times 100 \\ \text{ในการรับประทานยา} & \end{aligned}$$

2.2.2 ประเมินจากตารางบันทึกการรับประทานยา (Murray *et al.*, 1993)

$$\begin{aligned} \text{ร้อยละของความร่วมมือ} &= \frac{\text{จำนวนครั้งที่ผู้ป่วยรับประทานยา}}{\text{จำนวนครั้งทั้งหมดที่ผู้ป่วยต้องรับประทานยา}} \times 100 \\ \text{ในการรับประทานยา} & \end{aligned}$$

2.3 หลังจาก que ผู้ป่วยยื่นใบสั่งยาที่ห้องจ่ายยาผู้ป่วยนอกแล้ว เภสัชกรจะจัดยาให้กับผู้ป่วยโดยจัดยาให้อยู่ในรูปแบบภาชนะบรรจุยาแต่ละหน่วยการใช้ เมื่อผู้ป่วยมารับยา เภสัชกรจะแนะนำวิธีการใช้ยาจากภาชนะบรรจุยารูปแบบดังกล่าวให้กับผู้ป่วยและ/หรือผู้ดูแล พร้อมกับแจกตารางบันทึกการรับประทานยาเพื่อให้ผู้ป่วยทำเครื่องหมายกากบาทลงในช่องตามเวลาที่ผู้ป่วยรับประทานยาตามที่แพทย์สั่ง สำหรับผู้ป่วยที่ไม่สามารถอ่านหนังสือได้ เภสัชกรจะใช้สัญลักษณ์ของวัน เช่น ใช้สีแดงเป็นสัญลักษณ์แทนวันอาทิตย์ สีเหลืองเป็นสัญลักษณ์แทนวันจันทร์ เป็นต้น และใช้รูปภาพแทนสัญลักษณ์ของเวลาที่ผู้ป่วยต้องรับประทานยา เช่น รูปคนต้นนอนลุกจากเตียงเป็นสัญลักษณ์ของเวลาที่ผู้ป่วยต้องรับประทานยาตอนเช้า รูปพระอาทิตย์ตกดินเป็นสัญลักษณ์ของเวลาที่ผู้ป่วยต้องรับประทานยาตอนเย็น เป็นต้น และอธิบายให้ผู้ป่วยเข้าใจถึงวิธีการทำเครื่องหมายกากบาทลงในช่องตามเวลาที่ผู้ป่วยรับประทานยาบนตาราง จากนั้นเภสัชกรทำการบันทึกค่าความดันโลหิตของผู้ป่วย และบอกให้ผู้ป่วยนำภาชนะบรรจุยาแต่ละหน่วยการใช้ พร้อมกับตารางบันทึกการรับประทานยามาให้เภสัชกรในวันที่ผู้ป่วยมาติดตามผลการรักษาในครั้งต่อไป โดยจะทำการติดตามผู้ป่วยจำนวน 3 ครั้ง แต่ครั้งห่างกัน 1 เดือน

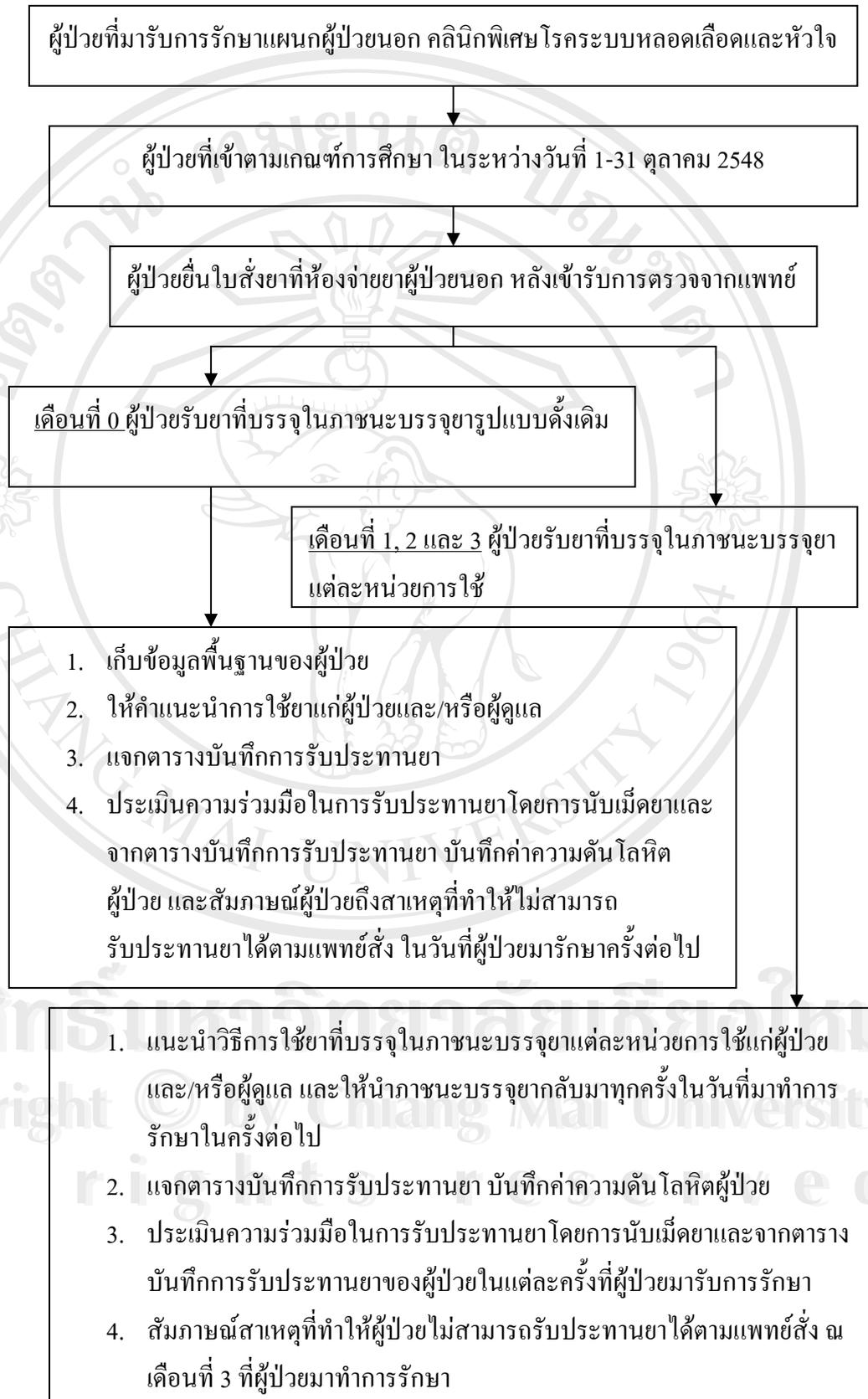
2.4 เภสัชกรตรวจสอบความร่วมมือในการรับประทานยาของผู้ป่วยในวันที่ผู้ป่วยมาติดตามผลการรักษาทั้ง 3 ครั้ง โดยประเมินจากการนับเม็ดยาและประเมินจากตารางบันทึกการรับประทานยาของผู้ป่วย พร้อมทั้งสัมภาษณ์ผู้ป่วยถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้ป่วยไม่สามารถรับประทานยาได้ตามแพทย์สั่ง โดยใช้คำถามปลายเปิด ในวันที่ผู้ป่วยมาติดตามผลการรักษาครั้งที่

2.5 เกณฑ์การบันทึกข้อมูลความร่วมมือในการรับประทานยาของผู้ป่วยที่ได้จากการประเมิน โดยวิธีนับเม็ดยาและจากตารางบันทึกการรับประทานยา ค่าความดันโลหิตของผู้ป่วยในวันที่ผู้ป่วยมาติดตามผลการรักษาทั้ง 3 ครั้ง และบันทึกสาเหตุที่ทำให้ผู้ป่วยไม่สามารถรับประทานยาได้ตามแพทย์สั่งลงในแบบบันทึก ในวันที่ผู้ป่วยมาติดตามผลการรักษาครั้งที่ 3

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพที่ 3.1 แสดงขั้นตอนวิธีการดำเนินการศึกษา

3. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการศึกษา

ข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS version 11.5 กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ดังมีรายละเอียดดังนี้

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วยและโรคที่ผู้ป่วยเป็น โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละและค่าเฉลี่ย

3.2 วิเคราะห์ความร่วมมือในการรับประทานยาของผู้ป่วย ดังนี้

3.2.1 ค่าความร่วมมือในการรับประทานยาของผู้ป่วย ประเมินจากการนับเม็ดยาและจากตารางบันทึกการรับประทานยาโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ทดสอบความแตกต่างของค่าความร่วมมือในการรับประทานยาของผู้ป่วยในแต่ละเดือน โดยใช้สถิติ One – Way repeated measures ANOVA

3.2.2 ค่าความร่วมมือในการรับประทานยาของผู้ป่วย จำแนกตาม เพศ อายุ ระยะเวลาที่เป็นโรค การมีโรคร่วม การจัดยาเพื่อรับประทาน ความสามารถในการอ่าน ความสามารถในการมองเห็น จำนวนรายการยาที่ได้รับ ความถี่ของการรับประทานยาใน 1 วัน และจำนวนเม็ดยาที่รับประทานใน 1 วัน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และทดสอบความแตกต่างของค่าความร่วมมือในการรับประทานยาของผู้ป่วยในแต่ละเดือนโดยใช้สถิติ One - Way repeated measures ANOVA

3.3 วิเคราะห์ค่าความดันโลหิตของผู้ป่วย ดังนี้

3.3.1 ค่าความดันโลหิตตัวบนและค่าความดันโลหิตตัวล่างของผู้ป่วย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย

3.3.2 ความแตกต่างของค่าความดันโลหิตของผู้ป่วย โดยใช้สถิติ One - Way repeated measures ANOVA

3.4 วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ผู้ป่วยไม่สามารถรับประทานยาได้ตามแพทย์สั่ง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ

สถานที่ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

ห้องจ่ายยาผู้ป่วยนอก กลุ่มงานเภสัชกรรม โรงพยาบาลนครพิงค์ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ และ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ระยะเวลาในการศึกษา

5 เดือน